

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду усвојеној на седници одржаној 4. септембра 2025. године, именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације кандидата Николе Савића под насловом **„Иницијатива европских универзитета и креирање универзитетских политика: студије случаја Србије, Словеније и Хрватске“**, у саставу: **проф. др Дејан Миленковић**, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, **проф. др Немања Џуверовић**, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, и **др Газела Пудар Драшко**, виша научна сарадница, Институт за филозофију и друштвену теорију, Универзитет у Београду.

Комисија је прегледала и оценила подобност наведене докторске дисертације за јавну одбрану и сходно томе Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Никола Савић рођен је у Горњем Милановцу. Основну школу је завршио у селу Брђанима, након чега уписује гимназију „Таковски устанак“. Школовање наставља на Универзитету у Београду - Факултету политичких наука, а затим као стипендиста ДААД-а, одлази на две године у Немачку на Универзитет у Лајпцигу и Универзитет у Ерфурту. Последњи корак представљају докторске студије политикологије на Универзитету у Београду на Факултету политичких наука.

Радно искуство Никола Савић стиче у различитим невладиним и међународним организацијама, а од 2013. године запослен је у Сектору за међународну и међууниверзитетску сарадњу Универзитета у Београду. Од 2020. године, координира пројекат европских универзитетских алијанси *Circle U* на Универзитету у Београду. Током наведеног периода, Никола је прошао на десетине обука, тренинга, радионица и студијских боравака на најпрестижнијим универзитетима у Европи: *Kings College London, University of Nottingham, Humboldt University Berlin, University of Oslo, Aarhus University, Uppsala University, University of Bologna, University Paris Cite, etc.*

Кандидат спроводи различите међународне пројекте у ректорату Универзитета у Београду из позива *Erasmus + KA1, Erasmus + KA2, Horizon 2020, King Baudouin Foundation (KBF), Interreg, USAID, DAAD*, као и националних пројеката финансираних од стране Министарства просвете. Докторанд течно говори енглески језик и активно се служи немачким језиком.

За потребе докторских студија, кандидат је објавио рад у категорији М51: Никола Савић, 2020. „Трансферабилне вештине у систему високог образовања: потреба за програмима трансферабилних вештина на докторским студијама Универзитета у Београду.“ Годишњак ФПН, 24/14, 243-261.

Докторска дисертација Николе Савића **„Иницијатива европских универзитета и креирање универзитетских политика: студије случаја Србије, Словеније и Хрватске“**,

написана је у складу са техничким и стилским стандардима садржаним у упутству Универзитета у Београду. Обим дисертације је 218 страница, укључујући прилоге и списак коришћене литературе, насловне стране, сажетке на српском и енглеском језику, садржај као и неопходне потписане изјаве о ауторству, о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу. Дисертација садржи списак од 208 библиографских јединица коришћених у истраживању, 75 извора са интернета као и 17 интервјуа са доносицима одлука.

Докторска дисертација представља заокружену логичку целину у научном, стручном и методолошком смислу и представља плод вишегодишњег истраживања, прожетог практичним искуством у подручју европских пројеката и креирања универзитетских политика. Употребом софтвера Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, рад је прошао проверу оригиналности, а утврђено је да до сада није брањена докторска дисертација под наведеном темом. О наведеном, ментор је већ поднео одговарајући извештај.

2. Предмет и циљ дисертације

Докторанд полази од институције универзитета, која представља један од најтрајнијих стубова друштва, способног да се прилагођава и трансформише у складу са изазовима свог времена. Од својих скромних почетака, преко Хумболтових реформи, па све до савремених модела интернационализације, универзитети су се обликовали као институције које истовремено одражавају и утичу на друштвене токове. У условима кризе европског високог образовања и привреде у целини, Европска унија нуди модел европских универзитетских алијанси као инструмент дубље интеграције, који тежи подизању квалитета и јачању европског идентитета у области образовања и науке. Циљ иницијативе је унапређење образовања и снажније увезивање привреде, наставе и науке. Скроман положај универзитета из Европе на ранг листама универзитета у свету, као и растући утицај универзитета из Кине и Америке, покренули су процес удруживања универзитета у алијансе, који је финансиран кроз различите полуге Европске уније, пре свих *Erasmus +*. Универзитети из региона укључили су се у наведене интегративне процесе, али поставља се питање истинског и дубинског спровођења иницијативе, што је и основ за ово истраживање.

Предмет ове дисертације управо је анализа утицаја иницијативе европских универзитетских алијанси на процес креирања универзитетских политика у Србији, Хрватској и Словенији. Просторни оквир истраживања обухвата осам универзитета из три наведене државе, који су учествовали у позивима Европске уније за финансирање алијанси у циклусима из 2019. и 2020. године. Временски оквир истраживања ограничен је на завршене пројекте из прва два циклуса, чиме је омогућена анализа целокупног процеса, од дефинисања стратегија и политика на нивоу алијанси, до њихове примене на нивоу појединачних универзитета.

Истраживање се заснива на интердисциплинарном приступу, са тежиштем на политичким наукама, али уз укључивање увида из области друштвено-хуманистичких дисциплина. Теоријски оквир истраживања ослања се на историјски институционализам, који омогућава сагледавање како формалних, тако и неформалних правила, као и улоге појединаца у процесу трансформације универзитетских политика. У истраживању,

коришћени су анализа садржаја документа и интервју, као основне научне методе, односно студија случаја и компаративна анализа као помоћне.

Циљ истраживања био је да утврди у којој мери универзитети у Србији, Хрватској и Словенији усклађују своје политике са политикама дефинисаним на нивоу европских универзитетских алијанси, те на који начин наднационалне иницијативе утичу на процес доношења одлука у оквиру појединачних институција. Додатно, дисертација је имала за циљ да допринесе научној расправи о европским универзитетским алијансама, које до сада нису биле у значајнијем фокусу академске заједнице у региону, као и да пружи увид у механизме креирања и имплементације универзитетских политика под утицајем финансијских и програмских инструмената Европске уније.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Општа хипотеза покушавала је да одговори да ли иницијатива европских универзитетских алијанси утиче на процес креирања универзитетских политика у Србији, Хрватској и Словенији. Комбиновањем анализе садржаја релевантних докумената и полуструктурираних интервјуа са доносиоцима одлука, потврђена је општа хипотеза о постојању утицаја, уз закључак да квалитет и интензитет утицаја значајно варира у зависности од државе, алијансе, и појединачног универзитета.

Прва посебна хипотеза, која је полазила од претпоставке да се стратегије донете на нивоу алијанси рефлектују у стратешким документима истраживаних универзитета, делимично је потврђена. Док су универзитети у Хрватској и Универзитет у Љубљани формално ускладили своје политике са стратегијама алијанси, универзитети у Србији и Универзитет у Марибору то нису учинили. Ипак, интервјуи са доносиоцима одлука указују да ректори у пракси следе смернице које долазе са нивоа алијанси, што отвара питање одрживости таквог неформалног приступа, које може угрозити учешће у алијансама након редовне смене универзитетског руководства, и/или услед стратешких промена до којих може доћи у оквиру институција.

Друга посебна хипотеза, која је предвиђала тежњу ка стварању међууниверзитетских кампуса и дубљој интеграцији, потврђена је кроз анализу четири појединачне хипотезе. Универзитети активно раде на уклањању административних баријера, развоју заједничке академске понуде, мобилности студената и наставника, као и на питању признавања кредита. Иако је управо признавање кредита идентификовано као највећи изазов, јасно је уочена општа тенденција ка креирању јединственог универзитетског простора, при чему поново остаје отворено питање квалитета и дубине интегративних процеса, што у доброј мери зависи од појединачних случајева.

Трећа посебна хипотеза, која се односила на креирање троугла знања, на релацији иновације/истраживања, настава и индустрија, делимично је потврђена. Универзитети су успели да оформе мреже које повезују истраживаче, наставнике и спољне партнере (цивилно друштво, локалне самоуправе, установе културе, здравства и слично), али финансијска подршка за истраживања суштински није постојала. Активности су углавном остале на нивоу припремних радњи (креирање базе података, организовање обука, подршке писању предлога пројеката и слично), што представља основу за будући развој, али не и довољан доказ о оствареном интегративном ефекту у домену науке који је у неку руку очекиван од стране донатора.

Четврта посебна хипотеза, која је истицала повезаност доступности средстава ЕУ и имплементације иницијативе алијанси, потврђена је. Универзитети који су од почетка имали финансијску подршку успешно су реализовали задате активности, док је Универзитет у Новом Саду, који није добио средства у пилот фази, показао најнижи степен интеграције, односно универзитетске политике са нивоа алијансе, у најмањој мери се проналазе у истим таквим политикама самог Универзитета у Новом Саду.

Пета посебна хипотеза, према којој лична воља и спремност учесника утичу на успех имплементације, такође је потврђена. Упркос недостатку финансијске компензације у неким случајевима, као и недовољној количини средстава, сви актери у процесу, од ректорског колегијума до појединачних студената, показали су свест о значају иницијативе и допринели њеној реализацији.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Структура докторске дисертације „Иницијатива европских универзитета и креирање универзитетских политика: студије случаја Србије, Словеније и Хрватске”, сачињена је од девет поглавља, увода и закључка.

Рад започиње уводним делом у коме се одређује предмет истраживања и формулишу истраживачке хипотезе. У овом делу прецизирају се просторни, временски и дисциплинарни оквири теме, образлаже се њена научна и друштвена релевантност, дефинишу научни и друштвени циљеви, као и очекивани резултати и доприноси истраживања.

Прво поглавље чини теоријски оквир, у коме се даје преглед историјског институционализма као централне теоријске парадигме истраживања. Поред њега, анализирају се и други приступи – класични институционализам, социолошки институционализам и теорија рационалног избора. Посебна пажња посвећена је критици институционализма, уз образложење избора историјског институционализма као основног теоријског упоришта, и указује се на значај поменутог теоријског правца у процесима креирања универзитетских политика.

Методолошки оквир представља други део рада и обухвата опис примењених истраживачких метода. Као примарне методе користе се анализа садржаја релевантних докумената и полуструктурисани интервјуи са доносиоцима одлука у процесу креирања универзитетских политика. Као помоћни методи истраживања, дефинисани су компаративна анализа и студија случаја, које су пронашле своје место у раду. Све наведено, чинило је методологију дисертације.

У трећем поглављу дисертације разматран је развој универзитетског образовања у Европи кроз историју, почев од настанка првих универзитета, преко ширег развоја високог образовања у свету и Европи, па све до стварања савремених европских универзитетских алијанси. Посебна пажња посвећена је Болоњском процесу као прекретници у формирању јединственог европског простора високог образовања, а затим и кључним инструментима његовог спровођења, међу којима се истиче програм *Erasmus* и његова еволуција у *Erasmus +*. У оквиру овог програма анализирана је и иницијатива европских универзитета као један од најзначајнијих савремених подстицаја међууниверзитетске сарадње. Поглавље даје и осврт на транснационалне универзитетске алијансе као нову форму интеграције у високом образовању, као и критички приказ „реалности Болоње“, указујући на јаз између формалних докумената и њихове практичне примене. Ово поглавље

поставља оквир неопходан за разумевање актуелних процеса у високом образовању Европе.

Четврто поглавље дисертације посвећено је универзитетским политикама као секторским јавним политикама, са акцентом на однос јавног и аутономног у креирању политике високог образовања. Поглавље даје општи осврт на јавне политике, њихов историјат, проблеме и дефиниције, као и анализу и конкретизацију политичких инструмената. Затим се фокус преноси на универзитетске политике као специфичан сектор у оквиру образовних политика, образлаже се значај Европске уније у процесу креирању универзитетских политика, и указује на пресудност аутономије универзитета у целом процесу. На крају, поглавље разматра примере из Србије кроз стратегије развоја Универзитета у Београду, Универзитета у Новом Саду и Универзитета уметности, указујући како национални оквир и локалне стратегије утичу на облик и спровођење универзитетских политика.

Пето поглавље дисертације анализира европске универзитетске алијансе као одраз универзитетских политика Европске уније и истражује њихов утицај на креирање политика универзитета чланица. Поглавље прво даје осврт на настанак и развој алијанси у Европи, а затим разматра њихову улогу као одговор на глобалне процесе у високом образовању. Обухваћен је и обим иницијатива европских универзитета, као и циљеви и приоритети алијанси, са освртом на очекивања која се постављају пред учеснике. Кључни део поглавља посвећен је анализи утицаја алијанси на политику универзитета чланица, са закључним разматрањем о томе како алијансе представљају платформе за развој интегрисаних европских универзитета и обликовање универзитетских политика на националном и транснационалном нивоу.

Шесто поглавље дисертације посвећено је оквирима универзитетског образовања у Србији, Словенији и Хрватској. Целина нуди општи осврт на настанак и развој високог образовања у овим земљама, укључујући период заједничке историје кроз Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, Краљевину Југославију и Социјалистичку Федеративну Републику Југославију (СФРЈ). Разматрају се и последице децентрализације, као и изазови са којима се суочавају универзитети бивше СФРЈ у савременом контексту. Поглавље истражује обим иницијативе европских универзитета у земљама бивше СФРЈ, и представља основу за детаљну анализу универзитетских политика у наредним деловима дисертације.

Кључни аналитички део чине седмо, осмо и девето поглавље. Полазећи од теоријског оквира историјског институционализма, кроз анализу докумената и података прикупљених интервјуима, у задатом временском и просторном оквиру испитује се да ли и у којој мери иницијатива европских универзитетских алијанси утиче на креирање универзитетских политика на одабраним универзитетима у Србији, Словенији и Хрватској. Разматра се укупно осам универзитета и њихове алијансе у три наведене земље. Креће се од историјског развоја појединачног универзитета, његовог укључивања у програм алијанси, а затим се истражује стратешко позиционирање пројекта алијанси у оквиру универзитета, утврђује степен креирања заједничког универзитетског кампуса у оквирима алијансе, разматрају креирани тимови који стоје на основама знања и на крају: утврђују спремност и доступна средства сваког појединачног актера. Свако поглавље, завршава се компаративном анализом земље из које долазе истраживани универзитети – студије случаја Србије, Словеније и Хрватске.

Закључно поглавље доноси синтезу резултата истраживања, као и препоруке за даље истраживање. Формулишу се и предлози како политике усвојене на наднационалном нивоу могу бити адекватно интегрисане у спектар универзитетских политика у посматраним државама. Указује се на тешкоће са којима се сусрео кандидат током истраживања, показују се неочекивани закључци до којих се дошло, али и потврђују постављене хипотезе истраживања.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Истраживање иницијативе европских универзитета научно је оправдано јер доприноси бољем разумевању реформе и трансформације високог образовања у Србији, Словенији и Хрватској. Ова иницијатива отвара ново поље проучавања у домену интеграције образовних система и креирања транснационалних образовних политика у региону. Посебно је значајно указивање на моделе креирања универзитетских политика на истраживаним универзитетима из Србије, Словеније и Хрватске. Они се прилагођавају постављеним циљевима, теже хармонизацији наставних програма, раде на изради заједничких стратешких докумената, и покушавају да унапреде сарадњу са институцијама изван академских оквира. Иницијатива европских универзитета промовише међукултурно разумевање и заједнички европски идентитет, што је од посебног значаја за јачање кохезије унутар Европске уније. У контексту сарадње универзитета и привреде, кроз истраживање је могуће анализирати на који начин универзитети одговарају на захтеве тржишта рада, и развијају компетенције потребне за конкурентност у глобалној економији.

Конкретан допринос ове дисертације огледа се у покретању питања универзитетских политика, начина њиховог доношења и идентификовању фактора који их обликују у Србији, Словенији и Хрватској. Истраживање је показало да су пројекти универзитетских алијанси динамичан и још увек недовршен процес, што их чини изазовним за научно проучавање, будући да недостаје временска дистанца и да исход остаје неизвесан. С обзиром на то да се радови о алијансама тек појављују у европском академском простору, тема се може сматрати савременом и релевантном. Фокус овог рада био је на утврђивању постојања правилности и веза између иницијативе европских универзитета и националних универзитетских политика. С обзиром на све већи број сличних истраживања, у будућности је реално очекивати евалуацију квалитета интегративних процеса, што представља један од кључних праваца даљег научног рада у овој области.

Истраживање је показало да су алијансе и универзитети из региона уложили значајно време и ресурсе у развој заједничког кампуса. Највећи напредак постигнут је у области заједничке студијске понуде, која је разноврсна и бројна. Међутим, супротно почетним очекивањима, стратешки документи појединачних универзитета нису у довољној мери усаглашени са стратегијама на мета нивоу, иако овај процес не представља финансијско оптерећење за саме универзитете. Слична ситуација уочена је и у домену универзитетских политика, где је присутно ослањање на прећутне договоре и имплицитна правила која постају видљива тек кроз разговоре са доносиоцима одлука. Када је реч о сарадњи са придруженим партнерима, она варира од формалног односа до дубље, суштинске интеграције, што остаје карактеристична специфичност сваке земље, и сваког универзитета појединачно.

Резултати истраживања могу послужити као основа за креирање универзитетских политика усмерених на унапређење иницијативе европских универзитета, као и за подстицање боље интеграције у оквиру европског простора високог образовања. На тај начин, истраживање прелази оквире академске релевантности и стиче практичне импликације за друштво, економију и будући развој Србије, Словеније и Хрватске.

6. Закључак

На основу критичког увида у целокупан садржај докторске дисертације, чланови Комисије једногласно констатују да је докторска дисертација кандидата Николе Савића „Иницијатива европских универзитета и креирање универзитетских политика: студије случаја Србије, Словеније и Хрватске“, потпуности израђена у складу са одобреном пријавом, уз мање измене у називима појединих тематских целина, извршене у договору и уз сагласност ментора.

Комисија сматра да дисертација представља резултат самосталног теоријског рада и спроведеног истраживања кандидата, у оквиру којег су систематизована постојећа научна сазнања о предмету истраживања, као и представљена нова сазнања до којих се дошло сопственим научним радом. Рад је конципиран као логички целовита и заокружена структура, при чијем су обликовању доследно поштовани стандарди израде научних радова. По свом садржају, методологији и оствареним резултатима, дисертација представља комплексну и аналитички утемељену студију политиколошке теме. Део резултата рада несумњиво се може оценити као оригиналан научни допринос.

Имајући у виду структуру рада, изведене закључке и значај истраживане проблематике, чланови Комисије једногласно закључују да докторска дисертација Николе Савића представља оригинално и вредно научно дело, настало самосталним истраживачким радом, те да поседује довољну теоријску и практичну релевантност за јавну одбрану.

Сходно томе, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију „Иницијатива европских универзитета и креирање универзитетских политика: студије случаја Србије, Словеније и Хрватске“, и предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да прихвати дисертацију и одобри њено упућивање у даљу процедуру јавне одбране, и

ПРЕДЛАЖЕ

Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду прихвати позитивну оцену докторске дисертације „Иницијатива европских универзитета и креирање универзитетских политика: студије случаја Србије, Словеније и Хрватске“, кандидата Николе Савића.

Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука у Београду стави на увид јавности оцењену докторску дисертацију и саму оцену дисертације у законски предвиђеном року, образује Комисију за одбрану и одобри јавну одбрану наведене докторске дисертације.

У Београду, 09.09.2025. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Дејан Миленковић

Проф. др Немања Џуверовић

Др Газела Пудар Драшко
